

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2005. február 1-je^{*}

A C-203/03. sz. ügyben,

az EK 226. cikk alapján tagállami kötelezettségszegés megállapítása iránt 2003. május 12-én

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviselik: N. Yerrell és H. Kreppel, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

felperesnek

az **Osztrák Köztársaság** (képviselik: H. Dossi és E. Riedl, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes ellen

^{*} Az eljárás nyelve: német.

benyújtott keresete tárgyában,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, P. Jann, C. W. A. Timmermans és A. Rosas tanácselnökök,
J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric (előadó), J. Malenovský, J. Klučka,
U. Lohmus és E. Levits bírák,

főtanácsnok: F. G. Jacobs,
hivatalvezető: R. Grass,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

a főtanácsnok indítványának a 2004. július 8-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Keresetlevelében az Európai Közösségek Bizottsága annak megállapítását kéri a Bíróságtól, hogy az Osztrák Köztársaság — mivel a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról szóló, 1976. február 9-i 76/207/EGK tanácsi irányelv (HL L 39., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 187. o.) rendelkezéseivel ellentétben

- a 2001. október 4-i Verordnung des Bundesministers für Wirtschaft und Arbeit über Beschäftigungsverbote und -beschränkungen für Arbeitnehmerinnen (a női munkavállalók foglalkoztatására vonatkozó tilalmakról és korlátozásokról szóló, gazdasági és munkaügyi miniszteri rendelet; BGBl II, Nr. 356/2001; a továbbiakban: 2001. évi rendelet) 2. §-ában hatályban tartotta a nők föld alatti bányászatban történő foglalkoztatásának néhány kivételtől eltekintve általános tilalmát és

- az 1973. július 25-i Druckluft- und Taucherarbeiten-Verordnung (a túlnyomásban, illetve a búvárként végzendő munkáról szóló rendelet; BGBl. Nr. 501/1973; a továbbiakban: 1973. évi rendelet) 8. és 31. §-ában a nők ilyen munkára való alkalmazásának általános tilalmát,

nem teljesítette ezen irányelv 2. és 3. cikkéből, valamint az EK 10. és az EK 249. cikkéből eredő kötelezettségeit, továbbá azt kéri, hogy a Bíróság kötelezze az Osztrák Köztársaságot az eljárás költségeinek viselésére.

2 Az Osztrák Köztársaság azt kérte, hogy a Bíróság:

- a 2001. évi rendelet vonatkozásában utasítsa el a keresetet mint elfogadhatatlant, és

- kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére,

valamint — ha a Bíróság a keresetet elfogadhatónak nyilvánítja —

- utasítsa el a keresetet, és

- kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére.

A jogi háttér

A nemzetközi jog

- 3 A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (a továbbiakban: ILO) 1935. június 21-i, a nők föld alatti bányamunkára alkalmazása tárgyában elfogadott — az Osztrák Köztársaság által 1937-ben megerősített — 45. számú egyezményének 2. cikke ekként rendelkezik:

„Nőt, életkorától függetlenül, tilos föld alatti bányamunkára alkalmazni.”

- 4 Ezen egyezmény 3. cikke értelmében:

„A nemzeti törvényhozás mentesítheti a fent említett tilalom alól:

- a) a fizikai munkát nem végző, vezető állásban lévő nőket;

- b) az egészségügyi és a jóléti szolgálatban foglalkoztatott nőket;

- c) azokat a nőket, akik tanulmányaik folytatása alatt szakmai képzésük céljából gyakorlati időt kötelesek a bányászati föld alatti részében eltölteni;

- d) bármely más nőt, aki fizikai munka jellegével nem bíró valamely foglalkozás gyakorlása végett alkalmilag köteles a bányászati föld alatti részébe lemenni.”

5 Az egyezmény 7. cikke ekként rendelkezik:

„(1) A jelen egyezményt megerősítő tagállam a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Főigazgatójának nyilvántartásba vétel céljából eljuttatott nyilatkozattal mondhatja fel az Egyezményt, az első hatálybalépésétől számított tíz év elteltével. A felmondás csak a nyilvántartásba vételtől számított egy év elteltével válik hatályossá.

(2) Az a tagállam, amely a jelen egyezményt ratifikálta, és amely az előző bekezdésben említett tízéves időszak lejártá utáni egy éven belül nem él a jelen cikkben biztosított felmondási jogával, újabb tízéves időszakra kötelezettségben marad. Ezt követően minden tíz év elteltével mondhatja fel a jelen Egyezményt, a jelen cikkben előírt feltételek mellett.”

- 6 Az ILO 45. számú egyezménye 1937. május 30-án lépett hatályba.

- 7 Az ILO 1995. június 22-i, a bányászat munkavédelméről szóló, 176. számú egyezménye nem csupán a férfiakra vonatkozik, hanem a munkavállaló nemétől független munkavédelmi szabályokat állapít meg.

- 8 Az Osztrák Köztársaság ezt az egyezményt 1999. május 26-án megerősítette, de az ILO 45. számú egyezményét nem mondta fel.

A közösségi jog

- 9 Az EK 307. cikk első és második bekezdése ekként rendelkezik:

„Az egyrésztől egy vagy több tagállam, másrésztől egy vagy több harmadik állam által egymás között 1958. január 1-je előtt, illetve a csatlakozó államok esetében a csatlakozásukat megelőzően kötött megállapodásokból eredő jogokat és kötelezettségeket e szerződés rendelkezései nem érintik.

Annyiban, amennyiben ezek a megállapodások nem egyeztethetők össze e szerződéssel, az érintett tagállam vagy tagállamok megteszik a megfelelő lépéseket a megállapított összeegyeztethetlenség kiküszöbölésére. A tagállamok e cél érdekében szükség esetén segítséget nyújtanak egymásnak, és amennyiben indokolt, egységes magatartást tanúsítanak.”

- 10 A 76/207 irányelv 2. cikkének (1)–(3) bekezdése a következőket írja elő:

„(1) A következő rendelkezések alkalmazásában az egyenlő bánásmód elve azt jelenti, hogy semmiféle nemi megkülönböztetés [helyesen: nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés] nem alkalmazható sem közvetlenül, sem közvetetten, különös tekintettel a családi állapotra és a családi jogállásra történő hivatkozással.

(2) Ez az irányelv nem érinti a tagállamoknak azt a jogát, hogy ezen irányelv hatálya alól kivonják azokat a szakmai tevékenységeket — illetve, amennyiben szükséges, az ezekre irányuló képzést —, amelyeknél a munkavállaló neme a tevékenység jellegéből vagy a munkavégzés körülményeiből adódóan meghatározó tényező.

(3) Ez az irányelv nem érinti a nők védelméről szóló rendelkezéseket, különös tekintettel a terhességre és az anyaságra.”

- 11 Ezen irányelv 3. cikkének értelmében:

„(1) Az egyenlő bánásmód elvének alkalmazása azt jelenti, hogy nemi alapon semmiféle megkülönböztetés [helyesen: semmiféle, nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés] nem állhat fenn a munkakörök vagy állások betöltésének a kiválasztást is magában foglaló feltételeiben, függetlenül a tevékenység területétől vagy a gazdasági ágazattól, illetve a foglalkoztatási hierarchia szintjétől.

(2) E célból a tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy:

- a) az egyenlő bánásmód elvével ellentétes minden törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezést hatályon kívül helyezzenek;

[...].”

- 12 A várandós, a gyermekágyas vagy szoptató munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről szóló, 1992. október 19-i 92/85/EGK tanácsi irányelv (tizedik egyedi irányelv a 89/391/EGK irányelv 16. cikke (1) bekezdésének értelmében) (HL L 348., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 110. o.) 2. cikke ekként rendelkezik:

„Fogalommeghatározások

Ennek az irányelvnek az alkalmazásában:

- a) várandós munkavállaló az a várandós munkavállaló, aki állapotáról a nemzeti jogszabályoknak, illetve gyakorlatnak megfelelően tájékoztatja munkáltatóját;

- b) gyermekágyas munkavállaló az a munkavállaló, akit a nemzeti jogszabályok, illetve gyakorlat gyermekágyasnak minősítenek, és aki állapotáról a nemzeti jogszabályoknak, illetve gyakorlatnak megfelelően tájékoztatja munkáltatóját;
- c) szoptató munkavállaló az a munkavállaló, akit a nemzeti jogszabályok, illetve gyakorlat szoptatónak minősít, és aki állapotáról ezeknek a jogszabályoknak, illetve gyakorlatnak megfelelően tájékoztatja munkáltatóját.”

13 Ezen irányelv 4. cikke a következőket írja elő:

„Értékelés és tájékoztatás

(1) A munkáltató értékelést készít az I. mellékletben nem kimerítően felsorolt anyagoknak, eljárásoknak vagy munkakörülményeknek való kitettség különleges kockázatát valószínűleg magában foglaló tevékenységek esetében a 2. cikkben meghatározott munkavállalók expozíciójának jellegéről, mértékéről és időtartamáról az érintett vállalkozásban, illetve telephelyen, közvetlenül vagy a 89/391/EGK irányelv 7. cikkében említett védő és megelőző szolgáltatások igénybevételével, annak érdekében, hogy:

- értékelje a 2. cikkben meghatározott munkavállalók terhességére vagy szoptatására gyakorolt esetleges hatásokat, illetve a biztonságukat vagy egészségüket érintő kockázatokat; és
- eldöntse, hogy milyen intézkedéseket kell hoznia.

(2) A 89/391/EGK irányelv 10. cikkének sérelme nélkül, a 2. cikkben meghatározott munkavállalókat és a vállalkozásnál, illetve telephelyen a 2. cikkben említett helyzetek valamelyike által vélhetően érintett munkavállalókat, illetve képviselőiket tájékoztatni kell az (1) bekezdésben említett értékelés eredményeiről, illetve a munkahelyi egészségvédelem és biztonság érdekében meghozandó minden intézkedésről.”

14 A 92/85 irányelv 5. cikke értelmében:

„Az értékelés eredményeinek következményei

(1) A 89/391/EGK irányelv 6. cikkének sérelme nélkül, ha a 4. cikk (1) bekezdésében említett értékelés a 2. cikkben meghatározott munkavállaló biztonságát vagy egészségét érintő kockázatot, illetve terhességére vagy szoptatására gyakorolt hatást mutat ki, a munkáltató megteszi a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az érintett munkavállaló munkafeltételeinek, illetve munkaidejének átmeneti módosításával a munkavállaló kockázatnak való kitettségét el lehessen kerülni.

(2) Ha az ilyen munkavállaló munkafeltételeinek, illetve munkaidejének módosítása technikai vagy más objektív okból nem valósítható meg, vagy kellően megalapozott indokok alapján ésszerűen nem követelhető meg, a munkáltató megteszi a szükséges intézkedéseket e munkavállaló más munkakörbe helyezése érdekében.

(3) Ha az ilyen munkavállaló más munkakörbe helyezése technikai, illetve más objektív okból nem valósítható meg, vagy kellően megalapozott indokok alapján ésszerűen nem követelhető meg, az érintett munkavállalónak [helyesen: munkavállaló számára] a nemzeti jogszabályoknak, illetve gyakorlatnak megfelelően szabadságot kell biztosítani a biztonságának vagy egészségének védelméhez szükséges teljes időszakra.

(4) E cikk rendelkezései értelemszerűen vonatkoznak arra az esetre is, amikor a 6. cikk értelmében tiltott tevékenységet folytató munkavállaló várandós lesz, vagy szoptatni kezd, és erről munkáltatóját tájékoztatja.”

15 A 92/85 irányelv 6. cikkének szövege a következő:

„Az expozíció tiltott esetei

A munkavállalók védelméről szóló általános rendelkezéseken, különösen a foglalkozási expozíció határértékeire vonatkozó rendelkezéseken túl:

1. a 2. cikk a) pontjában meghatározott várandós munkavállalók semmilyen körülmények között sem kötelezhetők olyan feladatok teljesítésére, amelyek esetében az értékelés a II. melléklet A. szakaszában felsorolt anyagoknak, illetve munkakörülményeknek való, a biztonságot vagy egészséget veszélyeztető expozíció kockázatát mutatja ki;
2. a 2. cikk c) pontjában meghatározott szoptató munkavállalók semmilyen körülmények között sem kötelezhetők olyan feladatok teljesítésére, amelyek esetében az értékelés a II. melléklet B. szakaszában felsorolt anyagoknak, illetve munkakörülményeknek való, a biztonságot vagy egészséget veszélyeztető expozíció kockázatát mutatja ki.”

- 16 Ezen irányelv I. melléklete, melynek címe: „A 4. cikk (1) bekezdésében említett anyagok, eljárások és munkakörülmények nem teljes listája”, a következőket részletezi:

„A. Anyagok

1. Fizikai hatások, amelyek magzati sérülést okozhatnak, illetve akadályozhatják a méhlepény megtapadását, és különösen a következő hatások:

a) ütődés, rezgés vagy mozgás;

b) terhek emelése, különösen ha a hát- és ágyéktájat veszélyezteti;

c) zaj;

[...]

f) szélsőséges hideg vagy meleg;

- g) mozgás és testtartás, utazás — a telephelyen kívül vagy belül —, mentális és fizikai kimerülés, illetve más fizikai megterhelés, amely a 2. cikkben meghatározott munkavállaló tevékenységével kapcsolatos.

2. Biológiai anyagok

[...]

3. Vegyi anyagok

Az alábbi vegyi anyagok, amennyiben ismert, hogy azok veszélyeztetik a terhes nők és a magzat egészségét, és amennyiben még nem szerepelnek a II. mellékletben:

[...]

e) szénmonoxid;

[...]

B. Eljárások

— A 90/394/EGK irányelv I. mellékletében felsorolt ipari eljárások.

C. Munkakörülmények

— Föld alatti bányászati munka.”

¹⁷ A 92/85 irányelv „6. cikkben említett anyagok, eljárások és munkakörülmények nem teljes listája” című II. melléklete a következőket írja elő:

„A. A 2. cikk a) pontja szerinti várandós munkavállalók

1. Anyagok

a) Fizikai hatások

— Túlnyomásos környezetben történő munkavégzés, pl. nyomás alatti zárt térben végzett munka és víz alá merülés;

[...]

2. Munkakörülmények

— Föld alatti bányászati munka

B. A 2. cikk c) pontja szerinti szoptató munkavállalók

[...]

2. Munkakörülmények

— Föld alatti bányászati munka”.

A nemzeti jog

- ¹⁸ Az 1938. április 30-i Arbeitszeitordnung (a munkaidőről szóló rendelet; Deutsches RGBl. I, 447. o.; GBl.f.d.L.Ö 231/1939; a továbbiakban: 1938. évi rendelet) 16. §-a ekként rendelkezik:

„Alkalmazási tilalmak

- (1) Nőnemű munkavállaló nem alkalmazható felszín alatti bányában, sóbányában, feldolgozó üzemben, fejtésben és gödörben, továbbá — az előkészítést (válogatást, tisztítást) kivéve — a kitermelés, a szállítás és a rakodás során a felszínen sem.

(2) Nőnemű munkavállaló nem alkalmazható kokszoló üzemben és építőanyag mozgatásánál, semmilyen építkezésen.

(3) A szövetségi munkaügyi miniszter megtilthatja vagy feltételekhez kötheti a női munkavállalóknak az egészségi vagy az erkölcsi szempontból különös veszélyt jelentő bizonyos típusú üzemekben vagy bizonyos típusú munkákra történő alkalmazását.”

19 Ezt a rendelkezést 1972-ben a felszín alatti fejtésekre és a gödrökre vonatkozó rész kivételével hatályon kívül helyezték.

20 2001. augusztus 1-jétől kezdődő hatállyal a 2001. évi rendelet szabályozza a nők foglalkoztatását a föld alatti bányászatban.

21 E rendelet 2. §-ának címe „Foglalkoztatás a föld alatti bányászatban”, szövege pedig a következő:

„(1) Női munkavállaló a föld alatti bányászatban nem foglalkoztatható.

(2) Az (1) bekezdés nem vonatkozik:

1. a felelős, akár vezetői, akár műszaki munkakört betöltő, fizikailag megterhelő munkát nem végző nőkre;
2. az egészségügyi vagy a jóléti szolgálatban foglalkoztatott nőkre;
3. a felsőfokú oktatás vagy ahhoz hasonló egyéb képzés keretében szakmai gyakorlat teljesítésére kötelezett nőkre, e képzés idejére;
4. fizikailag megterhelő munkavégzést nem igénylő foglalkozást gyakorló, a föld alatti bányászatban csupán eseti jelleggel foglalkoztatott nőkre.”

22 E rendelet 4. §-a, amelynek címe „Rendkívüli fizikai megterheléssel járó munkák”, ekként rendelkezik:

„(1) Női munkavállaló nem alkalmazható olyan munkára, amelynek során teher emelése, hordozása, tolása, forgatása vagy bármilyen más mozgatása folytán a szervezetre ártalmas igénybevétellel járó rendkívüli fizikai megterhelésnek lenne kitéve.

(2) A munka (1) bekezdés szerinti megítélésénél a megterhelés és az igénybevétel irányadó tényezőit kell figyelembe venni. Ezek elsősorban a következők: a teher súlya, jellege és formája, a mozgatási út és sebesség, a munka időtartama és gyakorisága, valamint a női munkavállalók teljesítőképessége.

- (3) Az (1) bekezdés nem alkalmazható az olyan munkákra, amelyeket a női munkavállalók csak rövid ideig vagy egyébként olyan körülmények között végeznek, amelyek nem veszélyeztetik az életüket vagy egészségüket.”

23 Az 1973. évi rendelet 8. §-a ekként rendelkezik:

„(1) Túlnyomásban végzendő munkára csak a 21. életévét betöltött és e munkára egészségileg alkalmas férfi munkavállaló alkalmazható. [...]”

(2) [...] A 21. életévét betöltött női munkavállaló, amennyiben megfelel az (1) bekezdés szerinti egészségi alkalmassági feltételnek, ellenőrként dolgozhat túlnyomásban, vagy más, komolyabb fizikai igénybevétellel nem járó munkát végezhet. [...]”

24 Az 1973. évi rendelet 31. §-a értelmében:

„(1) Búvárként csak a 21. életévét betöltött, e munkára egészségileg alkalmas és a munkavédelmi szempontból szükséges szakismeretekkel és gyakorlattal rendelkező férfi munkavállaló foglalkoztatható. [...]”

A pert megelőző eljárás

- 25 A női munkavállalók föld alatti bányászatban való foglalkoztatásának az 1938. évi rendeletben előírt tilalmát, valamint a túlnyomásban, illetve a bűvárként végzendő munkára vonatkozó ugyanilyen tilalmat a közösségi joggal ellentétesnek véelve a Bizottság megindította a tagállami kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárást. Miután felszólította az Osztrák Köztársaságot észrevételei megtételére, a Bizottság 2002. február 7-én indokolással ellátott véleményt intézett a tagállamhoz, amelyben felszólította, hogy a közlésétől számított két hónapon belül tegyen eleget az abban foglaltaknak. A föld alatti bányászat vonatkozásában az indokolással ellátott vélemény az 1938. évi rendeletet, nem pedig a jelen kereset tárgyát képező, először az osztrák kormány válaszában hivatkozott 2001. évi rendeletet érintette.
- 26 Mivel a Bizottság úgy vélte, hogy az osztrák hatóságok által közölt adatok az indokolt véleményben kifogásolt tagállami kötelezettségszegés további fennállását támasztják alá, a jelen kereset benyújtása mellett határozott.

A keresetről

Az elfogadhatóságról

Az osztrák kormány érvei

- 27 A nők föld alatti bányászatban való foglalkoztatásának tilalmát illetően az osztrák kormány elfogadhatatlannak tartja a Bizottság keresetét. Az osztrák kormány előadja, hogy a Bizottság indokolással ellátott véleményének és a keresetnek

ugyanazon a kifogásokon kell alapulnia. Utalva a C-11/95. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 1996. szeptember 10-én hozott ítéletre (EBHT 1996., I-4115. o.), az osztrák kormány azt állítja, hogy a nemzeti jogszabályok e két eljárási szakasz közötti változásai csupán akkor nem képeznek elfogadhatósági akadályt, ha a pert megelőző eljárásban hivatkozott intézkedések teljes egészükben fennmaradtak. Márpedig a 2001. évi rendelet jelentősen megváltoztatta az addig fennálló helyzetet.

A Bíróság álláspontja

- 28 Igaz, hogy az EK 226. cikk alapján benyújtott kereset tárgyát az e rendelkezésben előírt, pert megelőző eljárás során kell meghatározni, és ezért az indokolással ellátott véleménynek és a keresetnek ugyanazon a kifogásokon kell alapulnia (lásd többek között a C-227/01. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2004. szeptember 16-án hozott ítélet [EBHT 2004., I-8253. o.] 26. pontját).
- 29 Ez a követelmény azonban nem jelentheti azt, hogy az indokolással ellátott vélemény rendelkező részének és a kereseti kérelmeknek minden esetben teljesen meg kellene egyezniük, amennyiben a jogvita tárgyának nem a bővítésére vagy a változtatására, hanem éppen ellenkezőleg a szűkítésére kerül sor (a C-139/00. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-6407. o.] 19. pontja). Ha a pert megelőző eljárás során jogszabály-módosítás történt, a kereset az indokolással ellátott véleményben hivatkozottaktól eltérő nemzeti rendelkezésekre is vonatkozhat.
- 30 Ez az értelmezés nem ellentétes a Bizottság kontra Belgium ítélettel [hivatkozás fent]. Az ítélet 74. pontjában a Bíróság akként határozott, hogy elegendő, ha a pert megelőző eljárásban vitatott jogszabályokkal megvalósított rendszert a tagállam által az indokolással ellátott véleményt követően elfogadott és a keresettel megtámadott

új intézkedések összességében fenntartják. E megállapítással a Bíróság nem zárta ki, hogy szintúgy elegendő, ha az új intézkedések az indokolással ellátott vélemény tárgyát képező rendszerbe kivételeket vezetnek be, és ezzel részben alaptalanná teszik a kifogást. Ha a keresetet ilyen esetben elfogadhatatlannak tekintenénk, az lehetővé tenné a tagállam számára a tagállami kötelezettségszegés megállapítása iránti eljárás oly módon történő akadályozását, hogy jogszabályait minden egyes indokolással ellátott vélemény közlésekor kismértékben módosítva mégiscsak fenntartja a sérelmezett szabályozást.

- 31 A jelen ügyben a 2001. évi rendelet 2. §-a — ugyanúgy, mint az 1938. évi rendelet 16. §-a — megtiltja a nők föld alatti bányászatban való foglalkoztatását. A korábbi rendelethez eltérően kivételeket létesít, amelyek szűkítik a tilalom terjedelmét. Ezért a jelen ügyben nem sérti a védelmi jogokat az, ha a keresetet elfogadhatónak tekintjük, hiszen a pert megelőző eljárás során a teljes tilalom melletti összes — így többek között orvosi vagy fizikai — érvet elő lehetett adni, és ezek az érvek lényegében ugyanazok, mint amelyekre a kivételekkel enyhített tilalom igazolásaként is hivatkoztak.
- 32 Ezért az osztrák kormány által felhozott elfogadhatatlansági kifogást el kell utasítani.

A női munkavállalók föld alatti bányászatban való foglalkoztatásának tilalma

A 76/207 irányelvről

— A felek érvei

- 33 A Bizottság azt állítja, hogy a 2001. évi rendelet 2. §-a, amely csupán bizonyos korlátozott tevékenységekre engedi meg a nők a föld alatti bányászatban való

foglalkoztatását, nem egyeztethető össze a 76/207 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével. Bár az irányelv maga is szűkíti a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, ez nem igazolhatja a jelen ügyben vitatott foglalkoztatási tilalmat.

- 34 A Bizottság álláspontja szerint a föld alatti bányászatban gyakorolt tevékenység nem minősül az irányelv 2. cikkének (2) bekezdése szerinti szakmai tevékenységnek.
- 35 A férfiakkal és a nőkkel szembeni egyenlő bánásmód elvétől a 76/207 irányelv 2. cikkének (3) bekezdésében előírt eltérést illetően a Bizottság előadja, hogy azok a veszélyek, amelyeknek a föld alatti bányászatban a nők ki vannak téve, lényegüket tekintve nem különböznek alapvetően azoktól, amelyeknek a férfiak is ki vannak téve.
- 36 Az osztrák kormány ez utóbbi rendelkezés alapján azt állítja, hogy a 2001. évi rendelet 2. §-a összeegyeztethető a 76/207 irányelvvvel.
- 37 Az osztrák kormány álláspontja szerint a föld alatti bányászatban végzett munka a mozgásszervek kényszeres testtartással történő állandó igénybevételével jár, a munkát gyakran fej fölé emelt kezekkel kell végezni, erős kvarcpor-, nitrogén-oxid- és szén-monoxid-terhelés, valamint többnyire magas hőmérséklet és páratartalom mellett. Mindez az érintett munkavállalóknál gyakran a tüdő, az ízületek és a gerinc megbetegedésével jár („bányásztérd”, porckorongsérv, izomreuma).

- 38 Nők esetében az átlagos izomtömeg és izomerő, a vitális kapacitás, az oxigénfelvétel, a vértérfogat és a vörösvérsejtszám alacsonyabb a férfiakénál. A nehéz fizikai megterheléssel végzett munka növeli a vetélés és a változókoros csonttráktulajdon veszélyét, valamint a migrén előfordulását.
- 39 Az átlagos női csigolyaméret kisebb a férfiakénál, ezért a nehéz terhek hordozása nagyobb veszélyt jelent a nőkre. Ezenkívül több szülés után megnő az ágyéki csigolyasérülés veszélye is.
- 40 Nyilvánvaló tehát, hogy az átlagos férfi és női morfológia közötti különbségek miatt a föld alatti bányászatban végzett nehéz fizikai munka a nőket a férfiaknál jobban veszélyezteti, ellentétben például az éjszakai munkával, amely a férfiak és a nők számára azonos megterhelést jelent.
- 41 E tekintetben a Bizottság többek között előadja: maga az osztrák kormány is úgy nyilatkozott a pert megelőző eljárás során, hogy „az energetikai mérési eredmények sávja igen széles, és a férfiakra vonatkozó mérési eredményekkel való átfedése jelentős, ezért egyedi értékelést kell végezni”.

— A Bíróság álláspontja

- 42 A 76/207 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének megfelelően az egyenlő bánásmód elvének alkalmazása azt jelenti, hogy nemi alapon semmiféle megkülönböztetés nem

állhat fenn a munkakörök vagy állások betöltésének a kiválasztást is magában foglaló feltételeiben. Megállapítható, hogy a 2001. évi rendelet 2. §-ának (1) bekezdése a föld alatti bányászat vonatkozásában különböző bánásmódban részesíti a férfiakat és a nőket. Mivel az osztrák kormány az ezen irányelv 2. cikkének (3) bekezdésében írt eltérési lehetőségre hivatkozik, meg kell vizsgálni, hogy a bánásmód különbsége e rendelkezés hatálya alá tartozik-e, és így megengedett-e.

- 43 Mint azt a Bíróság többek között a C-394/96. sz. Brown-ügyben 1998. június 30-án hozott ítéletének (EBHT 1998., I-4185. o.) 17. pontjában megállapította, a 76/207 irányelv 2. cikkének (3) bekezdése, amely „a terhességre és az anyaságra” tekintettel fenntartja a tagállamok jogát a nők védelmét szolgáló rendelkezések elfogadására vagy hatályban tartására, a nemek közötti egyenlő bánásmód elvére tekintettel elismeri egyfelől a nő terhesség során és azt követően fennálló biológiai állapota védelmének jogszerűségét, másfelől a szülést követő időszakban a nő és gyermeke közötti különleges viszony védelmének jogszerűségét.
- 44 Éppen azért, mert bizonyos tevékenységek esetében különösen nagy a kockázata annak, hogy a várandós, a gyermekágyas vagy a szoptató nők veszélyes anyagoknak, eljárásoknak vagy munkakörülményeknek vannak kitéve, amelyek veszélyeztetik a biztonságot vagy az egészséget, a közösségi jogalkotó a 92/85 irányelv elfogadásával létrehozta a kockázatok elemzésének és az azokról való tájékoztatás rendszerét, valamint megtiltotta bizonyos tevékenységek gyakorlását.
- 45 Azonban a 76/207 irányelv 2. cikkének (3) bekezdése nem teszi lehetővé, hogy a nőket valamely állásból azzal az egyedüli indokkal zárják ki, hogy a férfiakat és nőket egyaránt érintő, a nők védelmének kifejezetten is említett különleges szükségleteitől különböző kockázatok ellen a férfiaknál jobban kell védeni őket (erről lásd a 222/84. sz. Johnston-ügyben 1986. május 15-én hozott ítélet [EBHT 1986., 1651. o.] 44. pontját és a C-285/98. sz. Kreil-ügyben 2000. január 11-én hozott ítélet [EBHT 2000., I-69. o.] 30. pontját).

- 46 Az sem engedhető meg, hogy a nőket valamely állásból azzal az egyedüli indokkal zárják ki, hogy átlagban kisebbek és gyöngébbek, mint a férfiak átlaga, miközben a velük azonos testi adottságokkal rendelkező férfiakat ezen állásból nem zárják ki.
- 47 A jelen ügyben igaz ugyan, hogy a 2001. évi rendelet kivételeket is engedően tiltja a nők föld alatti bányászatban való foglalkoztatását, az e rendelet 2. §-ának (1) bekezdésében található általános tiltás tárgyi hatálya még mindig nagyon széles, mert a nőket a nehéz fizikai munkának nem minősülő munkákból is kizárja, amelyek pedig nem jelentenek különös veszélyt sem a nők teherbe esési és szülési biológiai képességeinek megőrzésére, sem a várandós, gyermekágyas vagy szoptató nők biztonságára és egészségére, sem a magzatra.
- 48 Az e rendelet 2. §-a (2) bekezdésének 1. pontjában írt kivétel lényegében csupán a „felelős munkakört” betöltő, azaz a hierarchia magasabb fokán álló személyek által végzendő vezetői és technikai feladatokra vonatkozik. E bekezdés 2. pontja csupán az egészségügyi vagy a jóléti szolgálatnál dolgozó nőket érinti, míg ugyanezen bekezdés 3. és 4. pontja a korlátozott ideig fennálló, különleges helyzeteket szabályozza.
- 49 Az ilyen szabályozás meghaladja azt, ami a 76/207 irányelv 2. cikkének (3) bekezdése értelmében a nők védelmének biztosításához szükséges.

- 50 Ebből következően a nők föld alatti bányászatban való foglalkoztatásának a 2001. évi rendelet 2. §-ának (1) bekezdésében előírt tilalma még e rendelkezés (2) bekezdésével együttesen értelmezve sem minősül a 76/2007 irányelv 2. cikkének (3) bekezdése értelmében megengedetten eltérő bánásmódnak.

Az EK 307. cikkről és az ILO 45. számú egyezményéről

— A felek érvei

- 51 Az osztrák kormány előadja, hogy a hivatkozott orvosi indokoltól függetlenül a nők föld alatti bányászatban való foglalkoztatásának az új szabályozásban előírt határokkal történő korlátozását az a tény is igazolja, hogy az Osztrák Köztársaságot köti az ILO 45. számú egyezménye, amelyet 1937-ben erősített meg.
- 52 A C-158/91. sz. Levy-ügyben 1993. augusztus 2-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-4287. o.) 17. és azt követő pontjaira, valamint a C-13/93. sz. Minne-ügyben 1994. február 3-án hozott ítélet (EBHT 1994., I-371. o.) 19. pontjára tekintettel mindenképpen megengedett, hogy a tagállamok az ilyen egyezményekből eredő jogaikra hivatkozzanak. Következésképpen az osztrák kormány, mivel az ILO 45. számú egyezményében írt alkalmazási tilalmat köteles átültetni a nemzeti jogába, nem köteles e tekintetben a 76/2007 irányelv 2. és 3. cikkét alkalmazni.
- 53 A Bizottság azt állítja, hogy az osztrák kormány túl általános következtetést vont le a fent hivatkozott Levy- és Minne-ítéletekből.

- 54 A Bizottság álláspontja szerint a Bíróság C-84/98. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2000. július 4-én hozott ítéletének (EBHT 2000., I-5215. o.) 51. és 53. pontjában az EK 307. cikkről adott értelmezése közvetlenül vonatkoztatható a jelen ügyre. Az ILO 45. számú egyezménye ugyanis a 7. cikkében felmondási záradékot tartalmaz. Vitathatatlan, hogy az Osztrák Köztársaság 1997. május 30-i hatállyal, azaz azt követően, hogy az Európai Gazdasági Térségről szóló, 1992. május 2-i megállapodás (HL 1994. L 1., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 52. kötet, 3. o.) megerősítésével az irányelv rá nézve kötelezővé vált, felmondhatta volna ezen egyezményt. Az Osztrák Köztársaság a 76/207 irányelv 3. cikkének (2) bekezdése alapján köteles lett volna e felmondással élni.
- 55 Az osztrák kormány ezzel szemben felhossa: nem tudhatta azt, hogy az e területen Ausztriában alkalmazandó jog ellentétes a közösségi joggal, és azt sem, hogy a Bizottság a kérdéses rendelkezéseket a közösségi joggal ellentétesnek fogja tekinteni. E kérdésben a Bizottság első levele 1998. szeptember 29-én kelt. Következésképpen az ILO 45. számú egyezményének felmondása leghamarabb 2007. május 30-ával lesz lehetséges.
- 56 A Bizottság kontra Portugália ítélet [hivatkozás fent] semmiféle általános kötelezettséget nem ír elő a tagállamok számára a közösségi joggal ellentétes nemzetközi szerződések felmondására. Ugyanez az értelmezés adódik az osztrák kormány szerint a C-475/98. sz., Bizottság kontra Ausztria ügyben 2002. november 5-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-9797.) 49. pontjából is, amelyben az úgynevezett „nyitott égbolt”-megállapodások tárgyában a Bíróság akként határozott, hogy a tagállamok a csatlakozásuk előtt kötött megállapodások módosítása esetén nem vállalhatnak újabb nemzetközi kötelezettségeket, és a közösségi jogot sértő ilyen kötelezettségvállalásaikat sem tarthatják hatályban. Ha a közösségi joggal ellentétes megállapodásra nézve létezne általános felmondási kötelezettség, akkor nem lett volna szükség annak megállapítására, hogy a megállapodás egyes részeinek módosítása az egész megállapodást megerősíti.

— A Bíróság álláspontja

- 57 Az EK 307. cikk első albekezdéséből az következik, hogy az egyrésről egy vagy több tagállam, másrésről egy vagy több harmadik állam által egymás között, illetve a csatlakozó államok esetében a csatlakozásukat megelőzően kötött megállapodásokból eredő jogokat és kötelezettségeket az EK-Szerződés rendelkezései nem érintik.
- 58 Az Európai Közösséghez 1995. január 1-jei hatállyal csatlakozott Osztrák Köztársaság az ILO 45. számú egyezményét ezen időpont előtt erősítette meg. Az egyezmény 2. cikke a nők föld alatti bányában való alkalmazásának általános tilalmát tartalmazza, 3. cikke pedig a 2001. évi rendeletben írtakkal azonos jellegű kivételeket engedélyez. Megállapítható, hogy az említett rendelet az ezen egyezményből eredő kötelezettségeket hajtja végre, és nem haladja meg a nők alkalmazásának ott előírt tilalmait.
- 59 Ebben a helyzetben igaz, hogy a fenti kötelezettségeket végrehajtó nemzeti rendelkezések hatályban tartása érdekében az Osztrák Köztársaság hivatkozhat az EK 307. cikk első albekezdésére, azonban ugyanezen cikk második albekezdése kifejti, hogy amennyiben az e cikk első albekezdése szerinti megállapodások nem egyeztethetőek össze e szerződéssel, az érintett tagállam vagy tagállamok megteszik a megfelelő lépéseket a megállapított összeegyeztethetlenség kiküszöbölésére.
- 60 Márpedig — arra a következtetésre tekintettel, amelyre a Bíróság jelen ítéletének 50. pontjában jutott — az Osztrák Köztársaságnak az ILO 45. számú egyezményéből eredő kötelezettségei nem egyeztethetőek össze a 76/207 irányelv 2. és 3. cikkével.

- 61 Mint az a C-62/98. sz., Bizottság kontra Portugália ügyben 2000. július 4-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-5171. o.) 50. pontjából kitűnik, az EK 307. cikk második albekezdésében említett ilyen összeegyeztethetlenség megszüntetéséhez megfelelő lépés többek között a kérdéses egyezmény felmondása.
- 62 Fontos azonban rögzíteni, hogy az Osztrák Köztársaságnak az Európai Közösséghez történt csatlakozását követően az ILO 45. számú egyezménye 7. cikkének (2) bekezdésében előírt szabályok alapján csak az 1997. május 30-át követő egy évben nyílt alkalma ezen egyezmény felmondására. Márpedig abban az időben az egyezményben előírt tilalomnak a 76/207 irányelvvel való összeegyeztethetlensége nem volt eléggé egyértelműen megállapítható ahhoz, hogy e tagállam köteles legyen ezen egyezményt felmondani.
- 63 Hozzá kell tenni, hogy — amint az az ILO 45. számú egyezménye 7. cikkének (2) bekezdéséből következik — az Osztrák Köztársaságnak legközelebb az 1997. május 30-át követő tízéves időszak elteltével nyílik alkalma ezen egyezmény felmondására.
- 64 Következésképpen az Osztrák Köztársaság azzal, hogy olyan nemzeti rendelkezéseket tartott hatályban, mint amilyeneket a 2001. évi rendelet tartalmaz, nem szegte meg a közösségi jogból eredő kötelezettségeit.
- 65 Mindezekből az következik, hogy a nők föld alatti bányászatban való foglalkoztatása tilalmának vonatkozásában a keresetet el kell utasítani.

Nők túlnyomásban, illetve bűvárként végzendő munkára való alkalmazásának tilalma

A felek érvei

- 66 A Bizottság úgy véli, hogy a nők föld alatti bányászatban való foglalkoztatásának tilalmáról kifejtett álláspontja ugyanúgy alkalmazandó a nők túlnyomásban, illetve bűvárként végzendő munkára való alkalmazásának tilalmára is. A nők foglalkoztatásának általános, egyéni mérlegelés nélkül elrendelt tilalmát nem igazolhatja a nők különös védelmének állítólagos szükségessége.
- 67 Az osztrák kormány álláspontja szerint az 1973. évi rendelet 8. és 31. §-át szintén a sajátosan a nők tevékenységére vonatkozó orvosi indokok igazolják.
- 68 A túlnyomásban vagy bűvárként végzendő munka az esetek többségében komoly fizikai megterheléssel jár, így például a túlnyomásban folytatott metróépítési vagy a víz alatt végzett hídkarbantartási munkálatok esetén. A nők túlnyomásban végzendő nehéz fizikai munkára és bűvárként végzendő munkára történő alkalmazásának tilalmát a férfiakhoz képest kisebb légzési térfogatuk és alacsonyabb vörösvérsejtszámuk igazolja.

A Bíróság álláspontja

- 69 A nők bűvárként végzendő munkára való alkalmazásának teljes tilalma nem minősül a 76/2007 irányelv 2. cikkének (3) bekezdése értelmében megengedett eltérő bánásmódnak.
- 70 A bűvárként végzendő munkák köre széles, és például a biológia, a régészet, a turizmus és a bűnügyi nyomozás területéhez tartozó tevékenységeket is magában foglal.
- 71 Az 1973. évi rendelet 31. §-ában előírt teljes tilalom a komoly fizikai megterhelést nem jelentő munkákból is kizárja a nőket, és így nyilvánvalóan meghaladja azt, ami a nők védelmének biztosításához szükséges.
- 72 A túlnyomásban végzendő munkát illetően az 1973. évi rendelet kizárja a nőket a komolyabb fizikai igénybevétellel járó munkákból.
- 73 Az e kizárás igazolásául a nők kisebb légzési térfogatára és csekélyebb vörösvérsejtszámára hivatkozó osztrák kormány olyan érvre hagyatkozik, amely a nőknél mért átlagos értékeken alapul, amelyeket a férfiaknál mért átlagos értékekkel hasonlít

össze. Mint azt azonban a pert megelőző eljárás során maga az osztrák kormány is elismerte, e mért adatoknál a női és férfi egyedi mérési eredmények széles átfedést mutatnak.

- 74 Ebben a helyzetben az olyan szabályozás, amely az egyedi értékelést kizárva eltiltja a nőket a kérdéses munkaköröktől, miközben az ilyen munkakört olyan férfi betöltheti, akinek a vitális kapacitása és a vörösvérsejtszáma ugyanannyi vagy kevesebb, mint e jellemzők nőknél mért átlaga, a 76/207 irányelv 2. cikkének (3) bekezdése értelmében nem megengedett és nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetésnek minősül.
- 75 Mindezekre tekintettel meg kell állapítani, hogy az Osztrák Köztársaság, mivel az 1973. évi rendelet 8. és 31. §-ában hatályban tartotta a nők túlnyomásban, illetve bűvárként végzendő munkára való alkalmazásának — az előbbi esetben korlátozott számú kivétellel — általános tilalmát, nem teljesítette a 76/207 irányelv 2. és 3. cikkéből eredő kötelezettségét.

A költségekről

- 76 Az eljárási szabályzat 69. cikkének 3. §-a értelmében részleges pernyertesség esetén a Bíróság elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását, vagy határozhat úgy, hogy mindegyik fél maga viselje saját költségeit. Mivel a Bíróság csak részben adott helyt a Bizottság keresetének, mindegyik fél maga viseli saját költségeit.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az Osztrák Köztársaság, mivel az 1973. július 25-i Druckluft- und Taucherarbeiten-Verordnung (a túlnyomásban, illetve a bűvárként végzendő munkáról szóló rendelet) 8. és 31. §-ában hatályban tartotta a nők túlnyomásban, illetve bűvárként végzendő munkára való alkalmazásának — az előbbi esetben korlátozott számú kivétellel — általános tilalmát, nem teljesítette a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról szóló, 1976. február 9-i 76/207/EGK tanácsi irányelv 2. és 3. cikkéből eredő kötelezettségeit.
- 2) A Bíróság a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.
- 3) A felek maguk viselik saját költségeiket.

Aláírások